

A deas proprijs laudibus refertissimos. Antiquos autem viros probatissimos, quorum monumenta totam artem illustrare, præterit omnes, nec dignos putat, qui uel minima quidem laude exornandi sint. Ego uero tantum absom, ut credam contradictiones, & rationes istas, quibus ambiguitates soluantur empiricæ sectæ conuenire, ut arbitrer summa reprehensione dignos esse, qui talia consecrati sunt. neque enim, si sibi in ea secta constare uoluerint, ad artium constitutionem putabunt aliud esse necessarium, quàm sensum rerum euentium, & memoriã: nihilominus recte admittunt uim quandam in nobis esse, qua eorum, quæ apprehendimus, consonantiam & repugnantiam discernamus. Sed non propterea Heraclides Tarentinus recte putauit hanc prius exercendam, atq; arte acuendam. sufficiunt enim primordia illa, & ueluti lumina, quibus humanum ingenium à primo statim ortu natura illustrauit. Videtur enim Heraclides in ea dudum exercitatus, in operibus tamen artis Hippocrate fuisse longe deterior: sicut etiam Menodotus fuit, qui præter sensum & memoriã aliud tertium introducit, quod epilogismum uocauit, atque interdum omisso sensu memoriã tantum posuit & epilogismum: quemadmodum ego in examinatione eorum, quæ contra Seuerum scripsit, diffusius explicauit. Quæ uero profiteretur ipse argumenta ad alios redarguendos empiricos non inepti tantum hominis sunt, sed etiam rudis. neque

B enim empiricis attinet sophismata soluere, sed Aristoteli, & Chrysippo, reliquisq; qui in differendi arte uersati fuerint. At, q; principio illi nobis insito consonantiam rerum & discrepantiam, iudicandi experientiam conuenire oporteat, Theutas ita minutim ostendit, ut in quibusdam sit etiam superuacuus: quemadmodum ego in commentarijs super eius introductorio exquisite declarauit. Hic igitur à me libellus nunc propterea scriptus est, ut ostenderem posse aliquem empiricæ medendi artem constituere dimissa omnino inquisitione de rei substantia: Asclepiadi uero, qui falso probare nititur Empiricam sectam nullo statu firmari posse, aliàs longa oratione occurri. Quantum autem unicuiq; arti constituendæ conferat, si experientia rationi adiungatur, ostensum est à me in libris therapeuticæ methodi. in libro etiam, quem de ratione communi inscripsi, declarauit unam esse rationem, quæ uniuersis hominibus insita sit. ubi ostendi omnia, quæ cognoscimus, uel sensu deprehensa esse, uel ratione quadam, quæ nobis ingeniata est, iudicandi conuenientiam rerum & repugnantiam, talemq; esse conuenientia notionem, ut quædam sit necessaria, quam omnes euidentissime intelligunt, qui natura ingeniosi sint, & prudentes: quædã contingens tantum & nulli necessitati obnoxia: errareq; hoc loco plurimos homines, qui distinguere nesciant contingens à necessario, unde etiam dogmaticorum discrepantia emerfit. Hunc errorem si nos legitime

C cauerimus, plura quidem erunt, quæ ignorabimus propter immensam difficultatem, in multis tamen, quæ modeste profitebimur, ita simul conueniemus, sicut Geometra, & Arithmetici faciunt. Neq; enim ob alium, quàm hunc ipsum errorem etiam Empirici medici maxime inter se discrepant, ut in commentarijs ostendi, quæ de illorum edidi discrepantia.

FRAGMENTVM QVODDAM EXIGVVM

AC MENDOSVM, GALENO ASCRIPTVM GRÆ

CE ADHVC NON IMPRESSVM, EX EIS FORTAS-

D

*se libris superstans, quos ipse ad Empiricos spectantes
conscripserat: cuius titulus est,*

SERMO ADVERSVS EMPIRICOS MEDICOS.

Augustino Gadaldino Mutinensi Medico interprete.

* septimum adhuc inspicere desideras & octauum, ac omnino quamplura deinceps. Quid igitur adhuc calumniaberis, & inconsistentem esse experientiam affirmabis, & id, quod sæpissime fit, interminatam ac suspectam pronuntiabis? Quibus insistet dicens. Haud inuenire potes, ut nos magis, quàm te ipsum deñcias: quin mihi uideris, ut te ipsum magis. Nam, cum duo sint, alter, qui per solam obseruationem aliquid inueniri dicat, quod & ego sanè uolo, ac uos inuiti licet, confitemini tamen: alter, qui quomodo, quod equidem nec possibile nec utile esse assero, tuum profecto reliquum esset munus, id inuenire. Et quia dubium esse id affirmas, sophismate te ipsum deñcias: nos

cies: nos uero nequaquam iniuria afficies. Non enim, quomodo unumquodque artificiosum fiat, **E** certamen nobis est, sed, quod fiat solummodo: quod sanè euidenter cōcessum habemus. Tu uero, qui causas curiose inquiris, debes & illud, quomodo, docere. Sed cōtra, quàm deceat, procedere uideris, nec secus facere, ac illi, qui, quoniam, quomodo uideant, ignorant, nequaquam uidere fatentur: & quia etiam, quonam pacto generentur, quæ generantur, & corrumpantur, quæ corrumpuntur, & moueantur, quæ mouentur, ignorant, iccirco nec generationem nec corruptionem nec motum relinquunt. At, quòd maxima uniuersæ rationis uituperatio sit, aduersus euidentia pugnare, quis est, qui nesciat? Nam, qui incipere non potest sine euidentia, quomodo is fidelis sit, cum aduersus id, à quo principia sumpsit, sit audax? Hoc etiam cum uidisset Democritus, quando apparētia uituperabat, ubi dixisset, Lege color, lege dulce, lege amarū: uera autem (hoc est *εἰρη*) atomus & uacuum: finxit sensus aduersus cogitationem in hūc modum loqui. Misera mens, quæ cum à nobis fidem assumpseris, nos deijcis. At, cum nos deijcis, tu ipsa cadis. Cum igitur deceret rationem infidelitate condemnare, nimirum, quæ adeo praua sit, ut etiam, quæ inter ipsas est probabilissima, cum apparētib, à quibus incepit, pugnet, uos contrarium agitis: quippe ea damnatis, quæ rationem quidem habent, ut fiant, sed ut ratio uult, non fiunt. Mihi uero hoc ipsum maxima rationis redargutio esse uidetur. Quis enim sanæ mētis de rebus obscuris illi credat, quæ adeo **P** praua est, ut euidentibus contraria statuatur? Multis certe adhuc indigent empirici, ut id, quod uolunt, assequantur, etiam si hoc ipsis concesserimus. Nisi enim, quæ adhuc supersunt absurda, memoratis paria ostendero. nullum etiam profecto istorum mihi commodum utilitatem esse uolo. Tu igitur, certo scio, demiratus es non me hercle nostram, sed empiricorum fatuitatem, si, cum in tot rebus tot concessa assumpserint, nihil tamen plus habent: sed alter error haud minor prioribus ipsos excipit, exquisita nimirum ignorantia, ac excellens quædam impudentia, ac stupiditas ipsam ferè pecudum stoliditatē superans. Qui, cum neque à quo incipiant, habeant, nec, si hoc ipsis detur, sapissime simili modo aliquid uidere possint, nec tot etiam myriadas, ipsas nimirum ægotantium diuersitates uidere, uel recordari, uel scribere possint, (Nam, quæ bibliotheca tantā historiam caperet? quæ anima tot rerum memoriam exciperet?) ipsi tamen nec ita sentiunt, quod se ipsos deludendo hæc concedunt, sed, tanquam hæc firma ac certa essent, adhuc de sequentibus contentunt. Ego igitur non ob illos, quippe superuacaneum est cum lapidibus disserere, sed ut sermonē finiam, euidenter monstrabo, quod, quamuis etiam sapissime simili modo aliquid cōspici concedat, nullum tamen ex hoc theorema artificiosum constituent. Et certe nequaquam opineris me Platonis ratione uti, quòd si quod studium (id est *ἐπιτηδεύματα*) naturam materiæ, circa quam uersatur, **G** cognoscit, id sanè ars est: si non cognoscit, *τεχνή*, id est exercitatio quædam est, & experientia: ars autem nequaquam: Ego enim (inquit ipse) artem haud uoco, rem, quæ sine ratione est: Hac nãque Platonis ratione non utor, non, quia uera non sit, insanirem enim si hæc dicerem, sed, quia empiricorum inuerecundia etiam hoc admittit: nec sibi ipsis curæ esse dicunt, si huius rei gratia suum ipsorum studium, non artem, sed aliud quid appellem. Quænam igitur erunt meæ rationes? Primum ergo ab illis ipsis quoque sumptiones sunt concessa. Si enim obseruatio eorum, quæ sapissime simili modo uisa fuere, ab ipsis, arbitror, empiria, hoc est experientia, appellatur, componitur autem ex multis singularibus, ipsum autem singulare inartificiosum esse dicunt, fuerit sanè, quòd sapissime fit, ex multis inartificiosis compositum. Et ita oratio interrogabitur. Si singulare est inartificiosum, id uero, quod sapissime fit, ex multis singularibus est compositum, igitur id, quod sapissime fit, est inartificiosum. atqui singulare est inartificiosum: ergo & id, quod sapissime fit. At forte nec, quod dicimus, se scire dicent: quippe se tum alias disciplinas, tum dialecticam fugere concedent. Si placet, hanc à nobis ipsis dictam rationem omittamus: aliam uero quampiam eiusmodi eos interrogemus. Nunquid o Empirici id, quod sapissime fit, quoties nam sit, nobis dicere potestis? uolumus enim & nos per obseruationem, sicuti & uos ipsi, scire. Ut igitur ne aberre **H** mus, mensura eius, quod decens est, non seruata, putantes uel ante sufficientem ipsius inspectionem ad finem uenire, uel ultra, quàm conueniat, extendi ob mensuræ ignorance, uobis eagemus. nobis mensuram ostendite, ut & ipsi aliquid ex obseruatione discamus. O stulte, inquit ridens, non est in ipsis una omnium mensura, sed in unoquoque alia. Tu uero non secus interrogasti, ac si quis uellet, ut sutor, quod nam illud sit calapodium, quo omnes calceat, doceret. Neque enim pedum una est mensura: inæquales nanque sunt. Nec hîc etiam sanè una rerum est mensura: differentes enim sunt. Ego porrò responsionem lubens accipio atque approbo, multoque magis ei acquiesco, quàm si unam esse omnium mensuram promississet dicere. tunc enim quoque suspicarer, si, cum res multum inter se differant, unam ipsis mensuram inducere pollicitaretur. Nunc autem, si in unaquaque re proprium quid ac peculiare ostenderit, eum ueritatem ualde affecturum sperauerim. Quocirca à simplicioribus incipiens interrogabo. Si uidero aliquem, cui cerebri inuolucrum sit uulneratum, quoties nam exquisite scire potero, utrum ipse semper, aut plerumque aut raro, aut ambigue moriturus sit? At nullus ipsorum nec ore respondens nobis, nec scriptis mandans, mensuram docuit. Num ergo nō habent aliquid in unoquoque terminatum? Quòd igitur iam eorum res pessum eunt, omnibus est compertum. Sed consequens deinceps fuerit, quem-

Arit, quemadmodum à principio cum ipsis disputauimus, æquoq; animo congressi fuimus, adhuc etiam nunc singulatim nos cōsiderare, utrum ab illis ignoretur mensura eius, quod sæpissime fit; ipsa uero in rerum natura sit: an nequaquam constitui possit, ut aliqua sit mensura in eo, quod sæpissime fit: an ipsa factura sit id nunc artificiosum esse, cum prius minime esset artificiosum. Ego igitur sæpe hoc considerauī, nec certe ex tempore. †

GALENI DE MEDICAE ARTIS
CONSTITVTIONE,

Bartholomæo Syluano Salonensi interprete.

ARGVMENTVM LIBRI.

Medicinæ omnes partes constitui ex suis præcognitione.

Quæ causa componendi huius libri. Cap. 1.

CONIAM diuino quodam præditus instinctu mihi uideris Patrophile, cum perdiscere omnia non sine demonstratione, ac methodo expetas, propensio ni animi tui inseruire decreui, tibiq; de ijs, quæ audiuiſti, aut de quibus addubitabas, commentaria conscribere. At quonam pacto hanc prouinciam non susceperim, cum te initium quoddam ducentis ad ueritatem uia comperisse uideam, cæterum ad eam, ob altitudinem ac longitudinem asperitatemq; solum peruenire nequaquam posse: Nam multos ipsam ne adire quidem adhortatos, uerū ociosos atq; alienos, auersari conspicio: te uero contra atq; illi animatū: nempe auersantibus ad id usq; temporis uniuersis atq; ad alias uias deflectētibus, ueritatem ipsam, ueluti in editiore quodam loco habitantem, contueri: factumq; eius acerrimum pulchritudinis amatorem neq; te uiam detrectare, neq; soli ipsi tibi iter committere. Cum itaq; in præsentia ueram medicæ artis constitutionem inuenire concupiscas, toto animo concepisti dolorem. paulo post uero, ut ego suspicor, maiore appetitu impleberis, si ueritatis præfulgēs fueris lumen conspiciatus: cum non aliam, ea, quam nunc quæris, meliorem uiam repereris. Nam te circa ueri inuentionem, quacumq; in materia comminiscaris, recte comparatum uideo. Tu ergo, cum aures in numeris medicæ artis discendæ gratia subiecisse diceres, neq; unde nam auspicari cōueniat cum demōstratione ac methodo, à quoquam audiuisse, ac multo magis sanè, cū nullo congressum, qui uiam tibi à principio ad finem indicaret, id me, quod cupis, commonstraturum recepi, si prius in alijs quoq; artibus rationem experiri meditariq; sustinuisſes. Cum uero tu non solum non sis tergiuersatus, neq; inuitationem hanc detrectaueris, sed iucundius esse hoc, q̄ illo, modo affirmaueris ad propositam disputationem uenire, si modo eandem tibi rationē ac uiam in cunctis artibus ostensurum pollicerer: deinde, cū ego uel hoc promisso de prima in mediū prolata cōtemplatione disererem demonstrando, cernebam te ex speculationis ueritate gestientem. Itaq; cum multas similiter ordine dispexisses, atq; ex ijs factricis potissimum, (quoniam huius generis & ea est, quæ ad sanitatem pertinet) tunc ad ipsam transiuiſti, ad quam initio fueras cōcitatus. cumq; uel hic unam esse eandemq; perspexisses methodum, operæ precium esse censuisti, ne dicta quandoq; è memoria dilaberentur, quædam de ijs commētaria scriptis mandari. atq; ego tuo, quo ueritatem prosequeris, studio gratulans libros hosce duos composui: alterum, in quo exerceri eum prius oportet, qui fieri artifex uelit, id ostendentem, quod ueteres aiunt philosophi, nempe omni arti cōstitutio nem à finis notione effici: est aut̄ in duo uolumina ob magnitudinē diuisus: alterum ac secundum, quem nunc inchoamus, aperientem, quonam pacto eadem atq; una ratio ac uia ut artes alias uniuersas, sic medicinam quoq; constituerit, & uero iam mihi sumendum sermonis exordium est.

Quotuplices sint artes, quodq; ex finium uarietate constituantur. Cap. 2.

QVandoquidem finem obtinent artium nonnullæ in sola natura earum rerum, quas considerant, spectanda, ut Arithmetica, & Astronomia, & Physiologia: aliæ certis quidem perfunguntur actionibus, ut saltatorum ars ac præconum, uerum ostendere nullum ex sese habent opus, ubi agere desierint: quædam contra, opera, quæ condiderint, ostentant, ut ædificiaria & ars fabrilis: aliqua uero nihil procreant ipsæ, cæterum munus ijs, ac studium est aliquid rerum uenari

uenari ac cōsequi, quemadmodum piscatoria, ac, quæ canibus uenatur, atq; ut uno dicam uerbo, **E** omnis uenatoria: tibi uero stat medicam artem cōstituere methodo. primum inspice, ex quonam artium genere sit, num contemplatiuarum una, an actiuarum, an factiua quædam, an possessiua. enim uero id neq; difficilem inquisitionem habet neq; inuentionem. quam enim ob causam prorsus istiusmodi artem adipisci cōcupiueris, ad memoriam reuoces, oportet. Te igitur primum omnium id ipsum rogabam, cum talis nobis exercitamenti initium fieret: mihi uero uelle respondisti homines, qui corpore præter naturā essent affecto, maxime quidem, si fieri possit, omnes naturæ reconciliare: quod si negetur, certe utriusq; dignoscendi, qui sanabiles sint, qui non sint, cognitionem aliquam comparare. Quoniam autē hoc dedisti initium sermoni, factiuarum te artium pronunciare eam dixi, quam cōstituere exoptas, utiq; si artis demonstrare opus uales iam actione defunctus. Sunt porro & artes complures aliæ factrices, fabrica æraria, sectrix corij, nauium compactrix, materiaria fabrica, siglina, pictura, ac, quantus ferè non alius alterius generis apud homines numerus, artes habentur factrices. Quam igitur in eiusmodi artibus superiore libro didicisti methodum, hanc iam ad eam, quam constituere studes, opportunum est, trāsferas, principium & hic sermoni idem statuens, quod in omnibus illis posuisti, finis notionem: quam cum simus assecuti, iam tempus est dicere. **F**

Quis medicinæ finis, & quo in genere artium ipsa sit. Cap. 3.

Prima quidem nobis ingenita est tum nostri ipsorum sanitate fruentium, tum cæterorū hominum notitia: secunda uero ab hac morbo affectorum: unde nobis sanæ & ualēdi cupiditas incessit, et cuiuspiam artis constituendæ, quæ sanitatem uendicet. Verum, quando, ceu opus, facere sanitatem uolumus, una quædam de factricium genere artium fuerit ea, cuius constituendæ desiderio tenemur. At, cum duplex, ut ostensum est, factricium natura existat, hæc, quam quærimus, id, quod iam fuit, restituētibus adscribetur, non, quod antea nondum fuit, cōdentibus. Nam artes quidem nonnullæ res ipsas faciunt, ut textoria, calceolariaq;: aliæ reparant, quæ defecere, ut quæ uestes pertusas, aut ditullos calceos consuunt. Ita uero rem sese & in ædificiaria habere demonstratum est. est ergo & huic opus duplex, tum generatio quæ non est domus, tum perpeffa instauratio. Neesse quoq; esse ad actionem utranq; obeundam monstratū est, partes domus uniuersas opifex cognoscat, quæ sint substantia, qualia formatione, quanta magnitudine, quot numero, ac quomodo inter sese cohæreant. Ergo & artem corpori dicatam constituenti, quā in præsentī, qui de nominibus litigāt, medicinam nobis appellare cōcedant, partem quamlibet simplicem, quali substantia ac figura constet, quanta magnitudine, præterea numerū earum uniuersum mutuamq; **G** compositionem tenere erit neesse. Ut ergo, qui iam factam domum, qualis nam sit, nosse accuratius uult, ex resolutione dissolutioneq; ad eam successit per noscendam, eodē nobis modo hominis corpus ex dissectione innotescet. Nam Deus quidem ac natura, uti is, qui primum ædes cōdidit, sic partes prænoscut, usu nimirum ipsis exemplum pariente, nos uero perinde, ac qui iam inspicit extructas atq; cognoscit. Tametsi ne nobis quidem, nisi quoad eius fieri potest, cognitionē deo proximā confecerimus, licebit dignoscere, utrum genitæ omnes res usus cuiuspiā gratia sint, an frustra nonnullæ. nam & suspicari utrunq; id licet, & ad hæc præterea quasdam uitiose procreatas, & sanæ etiam hinc optime constitutorum corporum notitia proficiscitur. Sed de his aliàs.

Quotuplices sint partes, & actiones, quarum dignotio est medico necessaria. Cap. 4.

EX dissectione uero, corpora, quæ simularia nuncupant, edocti, quali formatione singula eorum, quanta magnitudine, quōtue uniuersa numero sint, ac qua ratione constent, compositionum partium scientiam obtinuimus: quas sanè & instrumentarias appellamus. tale crus est, talis manus, talis digitus, oculus, lingua, pulmo, iecur, atq; eiusmodi alia. Proinde est & actiones inuenire partium duplices, alteras simplicium ac simularium: alteras compositionum instrumentariumq;. Cernere igitur licet & crus totum moueri: licet & quemlibet eius musculum: ac pro transuerso quouis musculo in totum præciso motum cruris quendam interire. Sed &, quæ in corpore sunt, rimanti licet uidere uulnerato, qui in musculum deuenit, neruo primum ipsum quidem musculum sensu ac motu frustrari, cum ipso uero, & qui mouetur articulus. Quamobrem & necessarium est, opinor, nobis artem constituētibus, non partes ac compositionem duntaxat, sed earum quoque actiones, teneamus. atque hac re differemus ab ijs, qui domum ædificarunt. nam illi quidem solas partes ac compositionem norunt: agit enim ex ijs nulla, quoniam nec domus animal est: nobis uero sunt uel actiones quærendæ. Porro hic quoq; duplex inquisitionis principium est, nempe actionis, ac partis cognitio: actionis, ut ratio cinādi, memoria complectendī, eligendī: partis, ut cerebri, dorsi medullæ, ac cordis. Omnium igitur, quas nouimus, actionum partes, ac partium omnium actiones indagabimus. at erit nobis omnino uel hoc loco indagatio per rationem quandam ac uiam, de qua post considerabimus. Nunc uero duplicē partium esse ac duplicē actionum naturam dictum iam est, ac rursus accuratius dicatur. Actio cruris uniuersi ambulatio est. fit autem ipsius articulaturis alternatim se inuicē extendentibus incuruantibusq;: ut uerbi gratia in genu, anterioribus quidem molam supergredientibus musculis, ac sese per tendones in os tibiæ defigentibus, cum tibiā illic attraxerint, fit cruris extensio: q; si interiores sifr egerint, curuatio: **Sic in**

A Sic in coxa quoq; & pede motiones fiunt curuante sese articulatura uel extēdente. Euidēter itaq; contrahi apparet musculus, ubi cute nudatus circumuestiēte fuerit, ac uelut ad sui ipsius caput retrahi: non tñ descendens in ipsum neruus sensili aliquo motu agitari cernitur, sed is uia esse uidet facultatis, quæ e cerebro demanat. Enim uero cerebrum ipsum, q; neruis cunctis principium eiusmodi sit facultatis, ex præciso quouis neruo aperte didicimus: cum in partibus supernis, qui continuus cerebro est, functiones seruet, in infernis deperdat. Vtrū uero quemadmodū neruis ipsum, sic illi rursus pars alia quæpiā uires immittat, an quidam fons ipsum earū sit, haud satis adhuc constat: nam talis de anima speculatio est principatum obtinēte. sed redeamus, unde deflexit oratio.

*Instrumentalium & similarium actiones, cruris ac partium ad ipsum
attinentium exemplo. Cap. 5.*

Ambulatio quidem uniuersi cruris actio est. hac uero administranda musculorum genus inter cruris partes principatū sibi uēdicat. ex musculis autem ossa, & cartilagine, & adeps, & glandia, & arteria, & cutis, & uenæ, & membranæ, & colligamēta motus principium obtinēt. nam ossa quidem ab ipsis cientur prima: cæteræ omnes, q; ossibus circunquaq; adiaceāt, cum illis mouētur. Est igitur pedis motus actio musculi: at cruris agitatio totius, actio cunctarum eius partium non est. Proinde duplex actionum esse genus dicebamus, unum primum ac maxime proprie cuiuslibet simplicium partium agentis: alterum per accidens, uel secundo, uel nō primo, uel quo modo totorum actionem instrumentorum appellare cuiquam libeat. Hoc quando diffiniuimus, quærendum postea est, ex quibus instrumentalium partium, ex quibus simplicium actio compleatur. ac primum, quando quidem cruris meminimus, ab instrumentalibus ordiendum. Igitur ossa nisi tot ac tanta eaq; formata ratione essent, atq; eo construerentur modo, utiq; musculorum nihil motus efficeret. Nam ossium in articulationibus alterum recipiat, alterum ineat, oportet: extrinsecus autem circuniecta in orbem uincula sint, quæ eorum constructionē, ne subsultent, constringant: non tamen adeo cōtenta ac dura, ut motionibus officiant, sed nec adeo laxa, ut, quæ articulantur, exorbitare permittant. Itaq; & uincula, magnitudinis cuiusdam, & formationis, & numeri, & compositionis egere uidentur. siue enim maiora uel minora, siue plura paucioraue sint, q; oporteat, genita, siue in alia figura, siue aliq; loco inhaereant, nō articulationis motus etiamnum fiet, qui crimine careat. Quo igitur modo in ligamentis, ossibus, ac musculis nunc uerba fecimus, sic in omnibus de actione atq; usu dispicere cōuenit. Nam, si pars quidem nulla, quæ actione, aut usu uacet, sed pro sui ipsius substantia, & magnitudine præterea & figura, & coordinatione optime constituta inueniatur, eam, qualis est, seruare oportet: at, si erratō aliquo teneatur, ad meliorem statum ducenda. quod facere non prius licet, quam functionem, & usum, & constitutionem singularem partium noris. Eæ igitur quærendæ sunt, neq; pigere nos decet, si salubris, ac ualetudinarij corporis scientiam obtinere debeamus.

*Quatuor genera, quibus composita corpora constant & labefactantur: ac
de differentijs solute unitatis. Cap. 6.*

Quoniam autē huc sermo processit, est methodi uis memoria repetenda. Neq; enim domus, neq; nauis, neq; lectuli, neq; alterius ullius omnium, aliter quis constitutionē, num accusatio- ne careat, an crimini obnoxia sit, exquisierit, nisi compositiuas partes, quot numero, quantaq; singulae sint, & quo pacto formā adeptæ, ac qua ratione constēt, perspexerit: sed in his compositorū corporum uirtus ac uitium omnium est. Porro in his ipsis & domus et nauis affectus esse, nempe in magnitudine, & formatione, & numero, & situ partium, si uirtus quoq; ac uitium insit, ostende- bat. at lecti non ijs erit: uestis ergo in quibusdam alijs: calcei uero non ijsdem. In omnibus igit in- strumētarijs corporibus, quibus essentia ad compositionem spectat, in quatuor generibus uirtus & uitium & affectus cōsistunt. At uero partes si unionē quoq; s; naturam acceperint, hoc quin- dum quoddam genus sic talibus erit corporibus, ut optimum quidē optimas habeat functiones, uitiosissimum uero deterrimas. Quod si uel aliqua soluta naturalis cōpactio fuerit, nō culpabilis eiusmodi solū dispositio, sed morbus quoq; iam est. Vocetur autem genus tale perspicuæ gratia doctrinæ unionis solutio. nihilq; refert si quisq; & cōtinuitatis solutionem dixerit. Sed fieri in si- milaribus quoq; hunc affectū operæ precium est intelligi. etenim & ossis, & nerui, & uenæ, & arte- riæ, & carnis, cū pungit, perrodit, secat, diuellit, rumpit, cōtinuū labefactat: sed nominat affectus in osse quidem, fractura: ruptū aut, quod in carnosus musculorum partibus ex distētionē sit. Fibrae quoq; cū s; r tenē se ruperint, cōuulsum uocat affectus. Eadē rōne cū rupto uulnus solutio in car- ne est cōtinuitatis, nō ex distētionē, sed incisione. at, si, quod uulnus infert, acutū ac tenue, sit, pun- ctura, & punctio nuncupat: si graue, cōtufum, atq; cōtufio. Quæ ex erosione proueniūt, si fiant in osse, teredo: si in alijs, ulcus. sed liceat, & aliter nomines. Vniuersæ porro quinti morborū generis differētiæ tot talesq; sunt, ubi in primis partibus consistant. in instrumētalibus uero, uti diximus, pro genere differentiū coagmētationibus fiūt, uocaturq; auulsa omnia, Græce ἀνωμαλία. Pars tamen similis aliqua si tota præcisa sit, erit tum ipsius diuisa, tum uniuersi instrumenti affectus, aliàs per accidens, ut cum uel musculus, uel pars eiusmodi perpessa alia fuerit: interdum uero & primum, ut qñ id ligamento acciderit. Quemadmodum igitur in uno morbi genere, in quo par-

tium continuum leditur, nunc sum ego discrimina persecutus: sic tu quoque eodem pacto transige E
re aliorum quatuor generum differentias experire: nam commemorare eas hoc uolumine proli-
xum mihi uidebatur, cum exacte descriptæ omnes in libro de morborum sint differentia.

*Quæ partes quarum loco restituantur, ac de septem conditionibus bono iudici, ac
inuentori necessarijs. Cap. 7.*

ITaque nobis iterum ipsis ad memoriam reuocemus, uel in cæteris omnibus, quorum essentia
species in compositione est demonstrata esse genera quatuor uniuersa, totius eorum substantie
correctæque insuper ac deprauatæ in ipsis figuræ causas existere: postea uero scire etiam necessa-
rium esse simplicium ipsarum cuiuslibet partium naturam, si quis idoneus est harum uirtutem ac
uitium agnoscere, affectusque emendare. Labefactata igitur in domo tegula, uel latere aliquo crudo,
aut cocto, sciat artifex, quomodo eiusmodi aliã finxerit, oportet, ac qua ratione eximat læsam, in
cuius locum integram aliam reponat. Verum illi, qui artem humano corpori prospicientem con-
stituit, præter cætera id quoque necesse erit, cognoscat, num ualeat pars quæpiam in alterius uicem
restitui, an poni pro aliã nequeat. Carnẽ quidem si affectã reseueris, efficere aliã potes, reciso aut
neruo aut ligamento moliri aliud tale non poteris. nã carni ex sanguine, his ex semine generatio
constat. Est uero & os ex his unum, quæ in prima formatione consistunt: possumus tamen quicquid F
simile ossi in eius locum reponere. Atque hæc ego nunc quidem ex depromptu accepta, exẽpli gra-
tia dixi: eum aut ratio scrutari iubet, qui artem cõstituit, ac iam inuentionis principia descripsi, cum
ad primam animalis generationẽ relegarim, ac quærere cõsulerim, quænam genitæ ex semine
sint, quæ ex alimento assidue fiant. Magis uero etiam nos indagare cogit ac iubet methodus, utrũ
quæuis partium, quæ similis ac simplex uidetur, una sit, an ex pluribus conflata: & quinam sit his
compositionis modus. nam planè & eas constat, his, quæ instrumentariæ nominantur, analogas,
in numero, & figura, & magnitudine, & positu ipsas constituentium, uirtutem ac uitium habitu-
ras, si generationis earum modus proportionem conueniat. Quod si non ita, sed, uelut quæ tetra-
pharmacus dicitur, omnibus per totas mistis genitæ sunt, alio modo ipsarum uirtutem ac uitium,
morbumque comperies: quemadmodum, opinor, si non mistis ac temperatis unio earum constet,
sed ex subtili appositione, perinde atque in sicco illo medicamine, quod cephalicum uocant, sic etiã
cõsentire uirtutem & uitium, & morbos rei generationi repereris. At uero, si neque ex multis, quæ
specie differant, sed cunctis eiusdem speciei compositæ sint, ueluti, si forte ita contingat, domus ali-
qua ex solo cocto latere, uel lapidibus, in sola uidelicet similarium partium cõpositione uirtutẽ,
uitium, & morbos inuenies rei generationi peculiare. Quod igitur unum prædictorum quod G
piam corporibus competat similaribus, nobis ratio dicitur, at, ex his quodnam uerum sit, exactam
considerationem requirit. Sanè quidem ad eiusmodi inquisitionem deuenisse uti medicos non
nullos, sic & philosophos amplius inter se medicis altercatos cernimus. Proinde uidentur mihi me-
dicorum plerique ea quæstione abstinuissent, cum se id, quod quæreretur, inuenturos nequaquam spera-
rent. Quidam uero sese non perinde, ac negata inuentione duntaxat, sed quasi etiam inutili auo-
carunt. Quod quidem nullo usui non sit, si quis non experientia quadam, sed methodo constitue-
re artem debeat, iam mihi planè uidetur cõstare. Quod uero nec eam assequi non liceat, deinceps
contemlemur, si prius pauca quedam nobiscum differuerimus. Si enim quidquam mihi fidei ha-
bes, uti certe habes, cum nihil me ad hominum opinionem, sed ad ueritatem uniuersa gerere ui-
deas, ne te discrepantium tum medicorum, tum philosophorum multitudo deterreat. Nam, si ea,
ex quibus nosse uerum oportet, cunctis adfuisent, deinde non inuenissent, diffidere inuentioni
par erat. quod si nonnulla quidem haud profus habuere, uti sanè uel ipsi confitentur, quædam an-
habuerint, incertum est, nos uero nobis ipsis conscijs sumus uniuersa obtinentibus, audacter est que-
stio adeunda. Quænam igitur congregari necesse est, ut quisquam re quauis exploranda aut uerum H
intelligat, aut, nisi intellexerit, minime inuentionẽ desperet? septem uidelicet. Primum quidem,
acre ingenium, ut, quodcunque rationale edoceatur præceptum, impigre assequatur. Secundum, edu-
catio à puerili ætate, atque exercitatio, ut in primis uersatus sit disciplinis. eum uero maxime esse in
geometria exercitatum & arithmetica oportet, sicut & Plato suadet. Tertium ad hæc, aures omni-
bus, qui optimi sua tempestate esse uiderentur, accommodasse. Tum quartum, nullis ipsum labo-
ribus parcere, ut præter disciplinas aliud nihil die noctuque meditetur. Deinde quintum, quod pau-
cissimis usu uenit, nempe ueritatis amore captum esse, eique uni in tota uita, spretis cæteris omni-
bus, quæ uulgo studiosè expetita sunt, sedulam operam nauare. Sextum ab his, methodum quan-
dam perdiscere, qua uerum & falsum discernitur. haud enim ad earum rerum, quas quærimus, in-
uentionem satis erit duntaxat ueritatis desiderio teneri, sed & facultatem quandam inueniendi
paratam habere est opus. Septimum præter hæc omnia, exercere methodum, quo non ipsam so-
lum cognoscere, sed uti quoque ea liceat. Nam, si non satis esse oratoribus uidetur inferiorem artem
profitentibus methodum nosse, sed in uita uniuersa studium eius pertractant, his, qui tam magna
ambunt, methodum solummodo didicisse sufficere? Si igitur ad ueritatem uiam affectanti unum
dictorum aliquod desit, æquum est quicquam eorum, quæ cupit, assequi haud admodum speret.
quod si suppetant omnia, quid uerum scrutari, cum bona subsit spes, uetat?

Quòd plura uno sint elementa, & quòd non uacent alteratione. Cap. 8.

A Nimuero, quemadmodū corporis uniuersi partes omnes usq; ad eas, quæ, ut ad sensum, simplicissimæ sunt, ex cōsectiōe didicimus, ita hoc ipsum quoq; inuenire propositum est, quales primæ ac simplicissimæ partes sint, quæ ad naturam referuntur. Ne igitur in omnibus, uerum in uno, ueluti in exemplo, nobis uerba fiant, carne nimirum consideranda, primū quidē, an unum specie elementū sit, quod ipsam genuerit (nihil enim deterius fuerit primam ac simplicissimam in ea partem sic nominare) tum deinde, nisi huiusmodi uideatur, an multa: ac postea quot & quæ & quisnam modus ijs sit compositionis. Quandoquidem igitur dolet caro, cum secatur, & cū uehemēter calefcit, non potest unum esse specie elementum, qualem supposuit Epicurus atomum. Quòd enim tale non unum specie elementum sit, hinc dilucet. Atomus nulla ipsa per se aut calida suapte natura est aut frigida: uerum nec alba nigraue est ex ijs aliqua. Ac quid immoror, frustra latimq; comminuendo sermonem protraho: nulla enim ipsi atomo prorsus est qualitas, ut earum patres assertoresq; uolunt. qualitates huiusmodi omnes intelligo, quæ per corpora tota peruenire uidentur. nam omnibus ijs qualitas inest figuræ: inest uero & renixus, & grauitas. Sed, siue qualitatē talia uocare, siue aliud quidquam oporteat, nihil sanè ad præsens negociū habet momentū. nam ijs adsunt omnibus ea, quæ diximus, nec inter se differunt specie, ut homœomeræa, id est similes partes, ijs, qui illas supponunt: aut elementa quatuor ea ponentibus. Inquit ergo Hippocrates. At ego aio, si homo unum esset, nunquam doleret, rectissime decernens. nam unum immutabile in aliud est, cum, in quod transmutetur, non habeat. at immutabile, inalterabile est, atque impatibile. quod uero est impatibile, id uacat dolore. Fit ergo ex dictis propositionib. conclusio, quod unum est, id esse impatibile: cui alia rursus huiusmodi interrogāda oratio succedit: Si unum specie est elementum, nihil in omnibus unquam dolebit. at uero dolet, non est igitur elementum unum. Quoniam uero de carne uerba facere institutum erat, in illa examinētur: Si unum specie est elementum carnis, caro nunquam dolebit. atqui dolet. unū ergo specie non est carnis elementum. Eadem quoq; alio pacto interrogabitur oratio. Si est impatibile elementum carnis, nō dolebit. sed dolet. non ergo est impatibile. Quòd si uel plura esse elementa quis dicat, quæ tamen non alterentur, eadem quoq; in illis oratio eodem modo interrogabitur. Nisi patiantur elementa carnis, non dolebit. uerum dolet. non ergo sunt elementa carnis impatibilia. Prior itaq; ratiocinatio, atomorum & incompactilium, & minimorum suppositionem euertit: secūda & homœomeræarum & Empedoclis opinio tollitur. uult etenim is ex quatuor elementis constare corpora non in se mutuo transeuntibus. Iam igitur sermonem attende, ut ocyus, quàm spes erat, partem eorum, quæ perquirebas, comperias maximam. esse enim non impatibilia carnis elementa oportere demonstrauit. Non igitur propositum item in sermone obtinebūt ijs, qui in impatibilium corporum illorum compositione, quæ quidem rerum natura omnium elementa supponunt, gigni dolores affirmant. nam dolere impatibile, neq; cogitatio admittit, ac multo sanè magis nullum attestatur sensibile. Dignos ergo si inuicem complicaueris, dein rursus abiungas, neq; coitus, neq; separatio dolorem affert. nam dolere cum patiendo est. at patitur nihil, quod tangit: siquidem est in duobus his pati, alteratione per totum, & continuitatis solutione. Quando igitur ne in passiuis quidem euidenter corporibus congressus aut digressus dolorem mouet, multo minus sanè in impatibilibus mouebit. Verum tamē nec Asclepiadis incompactile, cum fragile sit, dolebit, dum frangitur. neq; enim sensu est præditum. quare neq; plus huic quidquam accedit, ex quibus patitur, absente sensu, quemadmodum ossi, & chartilagini, & adipi, & ligamento, & pilis. etenim afficiuntur quidem hæc omnia, non autem dolēt, quoniam nec sentiunt. Quod ergo dolorem percepturum est, id esse patibile oportet, ac sentiens: non tamen, quod sensus particeps est, id ex primis sit sentientibus, est necesse: sed sufficit, ut ex passiuis duntaxat. sensum enim adipisci aliquādo potest, cū mutatur alterascitq;. Quoniam uero infinitas numero fieri elementorum alterationes licet ac temperaturas, innumeræ particularium corporum proprietates constabunt: secundum quas absurdum nihil est genita plura esse, quæ sensu careāt: atq; ex ijs, quæ sentiunt hoc magis sentire, illud minus. Quòd igitur plura uno esse elementa, naturamq; habere alterascendi sit necesse, declaratum aperte ijs est, qui, ut antea commemorauimus, tota ea sunt suppellectile instructi, ex qua quis comparare scientiā possit. At, qui eo perueniunt stuporis, ut neq; an aliqua sit demōstrandi ratio ac uia, querere prius uelint, aut ab alio discere, uel exerceri, cū ijs ne sermo quidem habendus. non enim ut cum alijs litigaremus, aut de uictoria contenderemus, sed ueritatis inueniendæ studio in hanc disputationem descendimus. nam & ineruditas confutare ipsorum opiniones uolenti scriptus est peculiaris liber, in quo de elementis, ut Hippocratis opinio fert, contemplamur.

Quatuor esse primas qualitates, & prima corporum elementa. Cap. 9.

Rursus ergo ad propositū reuerſi, finē ipsi imponamus. Quāquidem alterabile p̄ totum est elementū, quot elemēta omnia sint deinceps percenseamus, quidquā uel hic eorum, quæ liquido apparent, uerborū initiū statuentes. Necesse est quoduis alterantibus, ut tangentia quoq; eorum, quæ primum alterant, mutationē faciāt: ueluti docet sensus, ipsaq; rerum indicat natura. nam à flāma, quæ hic est quidquā in Ægypto alterari, à mentis abhorret cōceptu. Et uero, si, quod mutatur, id

rat, id tangendo alterat, quibusdam tactilibus, necesse est, agat qualitatibus. Quid igitur est, quod E prohibeat, quo minus eas omnes contemplemur? Secat quidem acutum, quā contingit rem, non eius tamen substantiam alterat, uti nec grauitas: sed conterit quidem & hæc, mutationem autem per totum non efficit patientis substantiæ. Verum neq; duricies ita alterare propinquum ualet, ut in aliam speciem ableget. At caliditas & frigiditas totam alterare admotam substantiam possunt. eodem modo humiditas & siccitas: tamen si nō pari cum supradictis celeritate, sed hæc quoq; subiecta spacio temporis transmunt. Vtrum ergo & aliam quampiam habemus, quæ alterare ualeat, An uniuersa in his est multitudo, solasq; eas, quas diximus effectiuas nominari qualitates conuenit atq; censerit: ac potissimum oppositionem in ijs primam: & in ipsa, caliditatē magis: efficacissima enim est hæc qualitātū: ab hac secunda frigiditas: deinde humiditas & siccitas: alia uero qualitas nulla per ipsa tora, quæ proxima sunt, alterat. nam, si liquidum diuellit, & frangit, & secat, & pūgit, agit quidē & hoc, cæterum alterationem non per totum id, quod afficitur, extendit. quo circa nec in aliam speciem ipsum mutat substantiæ, sed diducit in plurimas. Ergo, si niuem in minimas portiones diuidas, niuē seruabis, sin ei calorē admoueris, facies, ut esse nix desinat. etenim & ex aqua ipsa refrigerata generatio constat, non in unum collecta. est enim hoc auctio substantiæ, illud generatio. Iam uero & omnium diuisio in parua, substantiæ diminutio est: calefactio, alterius generatio substantiæ, cum priorem formam alterauerit. Corpora igitur, quæ qualitates primum eiusmodi obtinent, illa tum cæterorum omnium sunt, tum carnis elementa. sunt porro hæc, terra, & aqua, & aer, & ignis: quæ philosophi omnes, qui demonstrationem non refugere, ortorū accidentiumq; elementa esse dixerunt: atq; ea uicissim mutari in se aiunt, ac subiectum quoddam esse uniuersis commune. Sed non est sermo de ijs: uerum eorum multitudinem, qui a ueritate errant, demisso uultu uereri minime oportet, sed credere demonstrationi, si quis illā teneat: quod si demonstrationis essentiam planē non norit, ut eorum nonnulli, qui philosophari se dicunt, confitentur, pronunciare omnino non audere. hoc enim perinde est, ac si discere uelis, quo pacto Solis deliquium præcognoscere conueniat prius, quam fueris numeros & lineas meditatus. Tibi ergo fugiendi tanquam barathra id genus homines sunt. secum enim quandoq; sibi adiunctos trahunt demersum, aut prorsus contaminant, nisi satis fuerit quis in logica contemplatione exercitatus. eam ob rem & commentatio illa sic nobis est, ut aliud nihil, colenda. Sed esse hoc præter institutum intelligo. ad id uero redeamus.

Similaria corpora, eorumq; temperamenta, itemq; sanitatem, & ægritudinem ex quatuor elementis exoriri. Cap. 10.

FIt corpus unum simile, quod pro temperaturæ qualitate aut sensu polleat aut uacet, ex quatuor elementis inter se cōmiscendis. Eodem modo & in utroq; particulatim genere differentiat omnes temperationis differentiam sequuntur. Pro huius igitur proprietate aliud fit os, aliud caro, aliud arteria, aliud neruus. sed & horum cuiuslibet proprietas in proprietate est temperamēti. siccior enim calidiorq; est leonis caro: humidior & frigidior pecudis: utriusque media humana. & uero hominū ipsorū calidior caro, si ita forte accidat, Dionis: Philonis uero frigidior. Quamobrem quot numero elementa, tot simplices similarium differentie corporum fiunt, calidiores, & frigidiores, & humidiores, & sicciores: alia uero composita quatuor, humidiores simul & frigidiores, calidioresq; & humidiores, & tertia quædam alia siccior simul atq; calidior, cui succedit quarta frigidior simul & siccior. super ijs est optime temperata, omnium prima. Verum sermonem de his abunde elaborauimus uniuersum in libris De temperamentis: at, qui nunc instat, quoniam in elementorum commoderatione & immoderatione, similarium partium uirtutem ac uitium inuenit, operam deinceps dabit, ut morbum ab earum uitio distinguat. porro distinctio ab utrarumq; rerum notione, ut in libro De demonstratione apertū est, primum initium nanciscetur. Quænam igitur constitutionis corporis notio est sanitate fruētis: & quæ iam morbo laborātis? Actiones ergo naturales habet structura bene ualens corporis integras: ægotans oblaesas. quare ubi sanus quis infirmiores alio sano functiones obtinet, nondum uero iam offensas, deterioris quidem est temperaturæ, sed nondum ægotat. Itaq; ex salubribus habitibus unus est, qui temperie optima constat. deterioris octo. morbus autē bene tēperatus nullus, sed male oēs temperati, tot sanē numero, quot uitiosæ sanitatis temperaturæ. Quod sicui minime placeat sanos alios bene, alios male temperatos poni, is duorum dogmatum eligere alterum cogetur, aut perpetuo ægotare uniuersos, aut unam esse omnium tēperaturam, uirorum, mulierum, ætate uigētium, senum, puerorum, athletarum, priuatorum, operariorum, inertium, robustorum, imbecillium: sed absurdum utrunq; est. Tertium igitur dogma necessariū est quandam esse sanitatis latitudinem, ut in ea quamplurimæ sanorum corporum differentiat (in aduerbiorum) magis & minus ratione cōprehendantur. Ita uero se res, & ita cæteris habet uniuersis. etenim domus, & nauis, & lectus, & arca, & pallium, & calceus, & sella molitione uel præstatiore uel deteriore cōstat pilus. q̄ ægotet. Tres quoq; hæc nobis constitutiones corporis rebus uniuersis subijciendæ, optima, uitiosa, ægotans. sed optima quidem una. nam deterius in perfectissimo nō prouenit. aliarū ambarū multitudo facile numero comprehendī non pōt: differentie uero in aduerbiorū magis & minus modificatione continent.